

304 Lib. III. P. III. De Martyrum

hac sc̄ta, quam tunc magis ædificari scias, cū cadi videtur.

1068 Tertiò, Martyres eatenus nuncupatur *columnæ*, quatenus per ipsos roboratur nostræ religionis veritas: ea propter appellatur Ecclesia 1. ad Timo. 3. 15. *Columna, & firmamentum veritatis*, propter Martyrum constantiam in subeundis cruciatis, & nece: *sistemaron la verdad*. Inde à Theodoro Amoris Theod.

Martyribus incumbit fidei nostra veritas.
1. Tim. 3. 15.
Theod.

Ps. 88. 7.

Job 26. 11.

S. Hiero.

Lilia in capitellis.

S. Nyse.

Lilium symbolum veritatis.

Conci. Calced.

S. Aug.

Ipsa martyri onero redduntur
Martyres firmiores, ut columnæ.

Ps. 65.

Felix Camp. S. Hiero. Chalde.

ni, & tortores crudelissimi super capita. Hi. 8. Hilarius ibi explicat: *Gloriosas videlicet Martyrum mortes commemorat; gladii ignis, profundi, &c.* Quid nostræ fragili naturæ gravius? Infirmiores personæ, ut infantes, & mulieres hoc ipso pondere firmiores redde-

Amoris *Dein pondere* *Martyres.*
Amor enim Augustino teste, lib. 11. de Civi. Dei c. 28. pondus est: *Ita corpus pondere, sicut animus amore fertur quoque fertur.* Unde Psal. 54. 23. dicitur, *jaeta super Dominum curam tuam.* Chaldaeus, Felix, Monstrus, onus tuum. R. Stephanus, Vatablus, & alii, *sarcinam tuam, pondus tuum.* S. Hiero, *charitatem tuam.* Quasi amor pondus, onus, sarcinaque sit; quo Martyres, uti columnæ, stabiluntur magis. Nec propterea ponderosum, & grave hoc onus sufficientes desatigantur, & franguntur; imò vero etiam firmantur magis; quandoquidem Christus tanquam Martyrum caput, & basis aurea, firmissimaque hoc idem onus sustinet unâ cum suis Athletis generosis, à quibus in ipsum jactatur, ac devolvitur cura quævis, onus, pondus, & sarcina. Ter 1070

In aeternum misericordia adificabitur in casis, præparabitur veritas tua in eis. Cælos, seu firmamentum esse dixerim Ecclesiæ Martyres,

retentâ adhuc columnarum metaphorâ; nam celi appellari solent *columnæ* Job 26. 11. *Columnæ celi contremiscunt, id est, ipsa celi machina.* In his columnis pre-

paratur Dei veritas. Hebraicè pro, *præparabitur, est fundabitur, firmabitur, stabili-*

lieur. S. Hierony. *Cælos fundabis, & ve-*

ritas tua in eis. Columnarum capitella, de quibus supra, erant ex liliorum flosculis efformata, purpureis admixtis rosis. Lilia autem opportunum extant Catholicæ veritatis emblemæ, ut observat S. Nyssenus Orat. 14. in Cantica ad illa verba, *Labia ejus lilia, ita eleganter: Duas virtutes simul sermoni tribuit gemina similitudine.* Horum alterum est veritas, quæ in diçlis & splendi- da, & illustris conspicitur. Nam talis est lili species, cuius splendor, quasi quodam enigma, puritatem, ac veritatem eorum, quæ dicuntur, significat. Lilia hæc, id est, Catholicæ veritatis, Martyribus ipsis, quasi firmissimis columnis, innuntur. Propriètate mali punicis coronatis, & purpuratis, hoc est martyri operi egregio, lilia adsciantur ad pascua animarum, quomodo in re simili loquitur Concilium Calcedo. Acti. 5. *Floribus veritatis eas pingueſcere faciat.* Planè adeò firma in Martyribus perstat fidei Christianæ veritas, ut sequestrata spe futura vita incundius, & letius præ amore veritatis torquentur, quæ luxuriosi præ cupiditate ebrietatis epulerunt, quomodo loquitur S. Aug. lib. 83. quæst. in 83.

1069 Quartò, cum columnæ in ædificio materiali firmiores reddantur onere ipso, quo premuntur; quærendum quodnam sit onus Martyres nostros reddens immobiles. Primo ipsum martyri opus eos reddit robustiores: quod enim plus torquentur, & graviora sustinent tormenta, eo firmiores apparent. Etenim martyrii onore nihil in Ecclesia Christiana gravius, Ps. 65. ubi prophetia habetur de victoria, quam Ecclesia de Gentibus, à quibus premebatur, in suis Martyribus consecuta est: *Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationem in dorso nostro: impoſuisti homines super capita nostra: transi- vimus per ignem, & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.* Tribulationes in dorso imponi dicuntur. Felix Pratensis legit, angu- siasm: Joannes Campensis, afflictionem: S. Hiero. stridorem catenarum. Chaldaeus catenam. Alii vertunt flagella, plaga. Alii onera gravissima: qualia sunt etiam Tyrani-

S. Thom.

Phi. Car.

Martyres sunt Christi corpus & genitoribus data.

Isa. 56. 7.
Martyres lapides silicei.

Isa. 51. 11.
Deut. 8.
Vatab.

C A P. IX.

Martyres sunt silices durissimi duris martyrii ictibus latenter ignem emittentes.

1071 **H**oc suadent Isaiae verba c. 50. 7. *Posui faciem meam ut petram durissimam.* Quibus ut splendor pro instituto nostro concilietur, pono imprimis, eo capite tractari à Christo causam reprobationis Ju- daeorum iustissimam, siquidem ipsi prius Deum hominem deseruerunt, passione ama- rissima, & morte crudelissima affecere; quod *boram ad Christum in suis Martyrbiis da-* *sensus veri-* in majorem Christi gloriam cessit, & Gen- tilitatis commodum. Ergo versu 6. statuit Corpus meum dedi percutientibus, & ge- tientem nas meas vellentibus: faciem meam non aver- spectare. Corpus meum dedi percutientibus, & conspuentibus in me. Quæ verba, & quæ sequuntur, tametsi Ecclesiæ

Fortitudine. Cap. IX.

305

Ecclesiæ Doctores sensu principe de Christo accipiunt; sunt tamen inter Hebraeos non pauci, qui de ipso Vate Isaia haec interpretentur, quasi ea passus sit à populo, & Principibus, à quibus tandem pro pietate, & religione Catholica, ac Christo commendato, secus in duas partes fuit: *forte ad litteram haec passus est Isaías*, ait ad illa verba S. Thomas. Astero, ut dissidentes conciliem, & rem forsan attingant; sermonem hic esse de Christi perpeccitionibus, & morte, quas ipse in Isaia, & reliquis Martyribus subiit. Ita Philo Carpathius expendens ea Canti- verba c. 5. *Gen. illius sicut areola aromatum, has Christi genas putat esse Ecclesiæ Martyres, & illas, de quibus Isaías loquitur: Martyres (inquit) tanquam firmissime maxilla, sive genæ, &c. coram immanissimis Tyrannis, crudelissimisque torotoribus constituti, adeò invicto animo Christum crucifixum confitentur; ut de his quoque recte dici possit: & genas suas vellenibus non avertit: fermus enim Deum nostrum in Martyribus pati.* En- qua ratione Martyres dicantur Christi *corpus* percutientibus datum; Christi genæ velle- nibus traditæ, Christi facies non aversa à conviciantibus, irridentibus, & subsannan- tibus.

1072 Subtextit Isaías continenter: *Domi- nus Deus auxiliator meus: ideo non sum con- fatus: ideo posui faciem meam ut petram du- rissimam.* Exprimit omnino unde Martyribus tanta constantia, tantaque in sustinen- tia magnanimitas, ut nec periculorum me- tu frangantur, nec cruciatibus succumbant, nec opprobriis palecant, aut verecunden- tur: quia scilicet illis Deus adest praesenti- simus, animus ac robur abunde suppeditans. Inde Martyres adeò intrepidi, ut nihil horreant; ita ad resistendum fortis, ut ne- mini cedant; acsi essent silices durissimi. Quod appositè demonstrant illa; *Ideo posui faciem meam ut petram durissimam.* Et est dicere: immotus, invictus, & inconcessus perflit ad verbera, ad contumelias, ad cruciatus, ad ignominiam Crucis: atque eodem proflus gestu & habitu appareo in meis Martyribus, qui sunt corpus, genæ, & facies mea: *ut petra durissima.* Hebraicè pro petra est chalamis, id est, saxum, silex, & silicem significare convenienter omnes, quos sciam. Deute. 8. *Eduxi rivos de petra du- rissima.* Hebraicè chalamis, id est, de pe- tra silice, vel de petra saxe; de petra videlicet silicea, aut faxola. Vatablus hinc Isaiae verba transtulit; *Idcirco faciem meam in silex silicis obduro.* Quafi Martyres sint silices durissimi, qui nullis moveantur opprobriis, & cruciatus, ob inditam illis divinitus fortitudinem; chalamis enim, id est, silex (ut obseruat Pagninus) dicitur à chasæ, id est, ro- borare, fortificare, indurare, invalescere: for- tem esse, atque robustum. Lege quæ lib. 1. c. 3. diximus de silicea petra a Moysi per- cussa, quam ad Martyres referit S. Nyssenus.

1073 Et quidem faciem habere ut silicem durissimum, proverbialis figura est Hebraicæ usitata ad significandam animi constantiam, robur, & fortitudinem illorum, quos injuriæ, aut adversa quæque nequeunt superare. Et licet non semel in facis Litteris vi- tio vertatur facies ita obdurata, plerunque tamen ad laudem confortur, & robur invi-

P. Ildeph. de Flores de Agone Martyr.

etum significatur Ezecl. 3. 8. *Ut silicem dedi faciem tuam;* quæ nesciat erubescere, aut mutari timore, vel crudelitate retardari; quin adversa omnia constanter ferat. Tales extitisse Ecclesiæ Martyres in excipiendo immanissimis tormentis, ne fidem quoquo- modo temerarent, ex hac tenus didicis planum est. Unum illud presertim hæc discutiendum; Martyres nempè ad carnificinæ iectus laten- tem ignem emisile, & scintillas quoquo ver- sus, quibus ipsi, & Ecclesia mirum in modum promicant.

1074 Abstrusum esse ignem in venis silicis, & non nisi ad iectus prodere, experientia docemur. Virgi. 6. Aenei. v. 6. querit pars se- mina flamma obstrusa in venis silicis. Sympo- siatis ignis proditum in silice:

Semper inest intus, sed raro cernitur ignis: Intus enim latitat, sed solos prodit ad iectus: Sympos.

Et S. Nazian. carmine de Virginitate: *Ro- bur ignis latet in lapidibus.* Atqui nonnulli putant, silicem dictum à saltendo, non quod dissipat ipse, sed quod ex percussione ignis ex- filiat, vel à silendo, quod in se continet ignem latente, qui ferri percussione excitetur. Sunt plane fidei Martyres ad instar silicium, qui percussi ignem divini amoris, & totius pietatis scintillas emittunt. Ut enim egregie S. Nazian. Orat. in Maximum: *Vix s. Nazia. philosophicente preditus afflictionibus incla- recit.* Et in Carmine de Virginitate:

Pietatis namque sepulta In nobis scintilla latet, velut igneus ardor Inclusus saxis: ut porro sape terendo Ferrum de rigido solet ignem extundere saxe.

Et quidem reor, ad illum è silice percussio ignem ex promptu speltaesse Isaiam, dum Martyres silicibus assimilat. Id quod evin- citur ex contextu: subiungit namque v. 10. & 11. hortans fideles ut in omni tribulatione in Deum sperent, atque illum invocent: *Quis Ibai. 10. 10; ex vobis timens Dominum, audiens vocem servi sui? Qui ambulat in tenebris, & non est lumen ei, speret in nomine Domini, & imitatur super Deum suum.* De iusto hæc capienda cum Cyrillo, Hugone, Forerio, Sanctio, & aliis. Quasi dicat: quisquis es fidelis & justus, qui vocem Christi audis, & cum eo in tenebris carceris, tribulationum, & persecutionum ambulas, spera in Domi- no; Deus enim, qui Christum in tam fævis cruciatibus confortavit, quasi durissimum silicem, dabit tibi silicis duritatem, & consti- tiam. Et licet lumen à te abesse videatur in Domino confidas, ad ipsos enim marty- riis iectus ignem emittes, & scintillas spanges, maximoperè splendesces. Et est hoc, quod subdit v. 11. *juxta nostri Menochii inter- pretationem: Ecce vos omnes accendentes ignem: Flammis injecti, & facti pabulum ignis persecutionum: Ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis, quas succendistis.* Adeò vobis non nocebit persecutio, ut potius vos illustratura sit, & lumen præbitura, ita ut in vestro lumine ambulare possitis; in eo nempè, quod continuis ferri, id est, cruci- mentorum iectibus, excussum est.

1075 Jobum Martyrem invictissimum quis non durissimum silicem appelleret crebris plane, & diris iectibus percussum? Experiire utrum ignis radios emittat ad iteratam percus- sionem. Atqui non nisi amoris ignem sentias, cussus genem Job. infib. per-

C. 3. patien-

*emissis quo
Satanam
fugavit.
S. Chrys.*

patientiae radios, incredibilis constantiae splendores, & cæterarum virtutum lumina. Reptè proinde S. Chrys. Homi. 5. de patientia Jobi to. 1. *Nisi vulneratum simulis ejus fodisset corpus, nusquam interiores radii relaxissent: nequaquam ejus divitias cognovissemus.* Hinc illud solvitur dubium? quare Satanas post primum cum Jobo certamen, in quo illum opibus, familiâ, & filiis exuit, ad secundum redit hostili rabie, ac furore ita percitus, ut nativam Jobi pelle, corpus videlicet, & ossa subegerit acerbissime, percutserit, lace-raverit? Cur tertio non redit terrium moliturus certamen? Quid est, quod post corpoream illam percussionem, & dilacerationem, fugae se dederit, triumphatori antagonista cedens? Non ne victus Dæmon in primo certamine fuit? Cur vicit in secundo, cum vulnerato non iterum congreditur? Illud mihi arridet responsum; quia scilicet in secundo certamine, ad Satanæ iectus acerbos, & crebros, eum ex hiantibus suis vulneribus ignem, easque scintillas, & fulgores Jobus emisit, & effudit tanquam verus filex reconditam flamam tegens, ut satis, superque fuerint, & nimis operè potentes ad præstringendam Dæmonis aciem, & sic illum perterrefacendum, ut in fugam se derit irrevocabili gradu victoriam defers, & tanto igne verberatus, ac miserè discru-ciatus. Sic argutè excogitavit S. Chrysostomus Homil. 5. ad Populum Antiochenum, ubi erumpens mirè in felicitate Jobi decantanda, inter alia (quæ moneo ut legas, ut cognoscas & Chrysostomum suisse eloquentissimum, & Jobum felicissimum) hæc subtextit: *Omni materia pretiosissima carnis illius natura erat multo venerabilior, & ulceræ solaribus radiis splendidiora: hi enim corporis oculos illuminant, illa vero mentis nostra lumina illustrant, illa Diabolus penitus exacaverunt. Proprieta namque post illam plagam resluit; nec deinceps apparuit.* Similia habet Homi. 5. de patientia Job, tom. 1. In Catena Græca in Job contexta à nostro Paulo Comitolo, paulò alter relata Chrysostomi verba referuntur, ita: *Adeo illa ulceræ sunt solis radii clariora. Illa Diabolus oculos penitus eruerunt: atque ob id ipsum post eam inflammatam plagam conjectus in fugam, postea nupquam comparuit.* Sustinet translationem hanc textus ipse Græcus.

1076 Deinde, quis non Protomartyrem Stephanum cum durissimo silice componat? Expende qualis, quantusque lateat in hoc silice ignis: *Stephanus plenus gratia, & fortitudine.* Acto. 6. 8. Græce plenus fide. Et c. Acto. 7. 55. *Cum esset plenus spiritu sancto.* Ad priores conspiratae in eum plebis, falsorum testium, & totius concilii iectus, ignes emitit fulgores Angelicis per similes: *Et intuentes in eum omnes, qui sedebant in Concilio videbunt faciem ejus tanquam faciem Angeli.* Ad quæ verba Hilarius Arelatensis Homi. de S. Stephano, docet suisse in Protomartyr facie Speciem resurgentis, adversarii quidem ad penam peccati, & tormentum invidiæ, & exprobrationem impietatis, & testimonium criminis: & veluti repercussionem lumen ex facie lapidari, sive quia jam lapidandus designabatur. Quod est dicere fatus argutè; jam ex proximè futura lapidum in Martyrem jactatione, & crebris iectibus, Stephanus sci-

*Stephanus
lapidatus
miror ex
se viciatis
solidores
emissi.
S. Hila.
Arel.*

tillas, & fulgores emittebat: *In suo autem spiritu libertatis, ignitus animus in lumen ve-* S. Pet. ritatis erupit, ut loquitur S. Pet. Damia-Dam. nus Ser. de S. Stephano. Sed deveniatur jam ad duros lapidum iectus ab Stephano pro Christo generosè exceptos: *Et ei cientes eum extra Civitatem lapidabant.* Quid inde? Silex lapis lapidibus percussus ignem exutiat necesse est. Ita conigit: agnosce ergò amoris ignem: *Positis autem genibus clamat in voce magna dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum.* Acto. 7. 59. Compone Act. 7. 58. hunc Stephani ignem cum lampadibus militum Gedeonis ad laguncularum confractiōnem, in quibus latitabant flammæ, subito apparentibus, Judi. 7. 16. Subinde capias illa Emissent verba in Evangelium de festo Emissen. S. Stephani: *Tuba Stephanus sonabat, quando incredulus Iudeos arguebat, & prædicabat: lampadem manu tenebat cum prodigia, & signa magna faciebat; Judæi laguncularum ejus frerunt, dum eum lapidibus interficerunt: vicit demum fortis athleta.* Quid ergò ex continua lapidum in Stephanum immisso-ne, nisi prodigiorum ignis, divini amoris flamma, & erga inimicos succensa charitas? Atque ut rem claudas, perpende quos hic ignis ab Stephano, veluti à silice durissimo, emissus inflammaverit, & illustraverit. Unus prodeat Saulus adeò in Protomartyrem incitatus, ut ad illius pedes testes deposuerint vestimenta sua Acto. 22. 20. Vestimenta lapidantium (ait Augustinus Ser. 93. & 94. de diversis) servavit Paulus, ut omnium manibus lapidaret. Sævior igitur in Stephanum S. Aug. Saulus: putaverim idcirco pro illo studio-sius orasse, atque ad eum tantæ erga inimicum tantum dilectionis scintillas emissas. Nam Acto. 9. 3. *Cum iter faceret Saulus, subito circumfulsit eum lux si de celo.* Rogo, unde hec lux in Saulum? *De celo,* ait facer textus: crediderim emersisse hanc lucem ex igne illo ad Stephani iectus emissio. Audi Augustinum Ser. 1. de S. Stephano: *Cum iret in via, subito circumfulsit eum lumen de celo.* Et Dominus ad eum; ego sum Jesus. Olim quidem debui perdere te, sed Stephanus meus oravit pro te. Subiungit vero: *Si Stephanus sic non orasset, Ecclesia Paulum non haberet.* Habet igitur Ecclesia Paulum luce circumfusum divinâ, & flamma divini amoris succensum; quia habuit Protomartyrem Stephanum ad laxorum iectus constanter exceptos, scintillas longè latèque spargentem, silicis ad instar, qui quod magis atteritur, eò magis splendeficit.

1077 Verè Martyr, & Martyrum Dux Christus D. in subeindis cruciatis, & morte Crucis ignominiosa confanter, & patienter, filex erat durissimus: *Posui faciem meam in eum omnes, qui sedebant in Concilio videbunt faciem ejus tanquam faciem Angeli.* Ad latitabat, qui nec lignis, ut vivat, egat; nec ritatis. ut occidat, undis. Ponatur tamen ad Crucis lignum (la jæsa) ibi crebro crebrius percutiatur; atteratur clavorum ferro (eslabon) sic factum: propteræ percussum à Deo appellat Isaias 53. 4. Hebraice percussum Deum. Isa. 53. 4. & c. 28. 16. Lapidem probatum, juxta Hebraicam translationem. Quid inde? copio- Isa. 28. 16. 12. 49. Ignem veni mittere in terram, & quid volo,

(S. Hilarius inquit in Ps. 65.) plures sacra-tes, & in-mentorum divinorum ignaros exemplo Mar-cyrum cucurisse, & extra scientiam fidei, aut S. Hilari-viventes factio fidei præsentis edocet, ipsam illam consummata in martyrio fidei gloriam confecitos. Qualis fuit ille, qui Dominum in ipsa sua damnatione confessus est. Subtexit deinde: *Qua eorum prædictatio omnis posse-ratatis fidem ad martyrii desiderium accedit.* Arder quidem fidei lampas, ubi arde charitas ignis in Ecclesia, & ardebit in dies magis magisque, quia Martyres uti filices constantissimi sepe reperciunt ignes ex se dispergunt scintillas ad incendium, & incendi incrementa. Ad extremum observa cum Marino Brixiano in Arca Noe in illius vocis *silex* expositione; non *silex* modò vo-ce Hebreæ significari, sed æquè etiam *magnemetum* notissimum, qui ad se ferrum allicit, & trahit occulta quadam vi, & fortitudine mira. Quasi Martyres *filices* di-Martires cantur, & magnetes, quia *filicea* sua fortitudine, & in sustinendo magnanimitate, ad se gemit. & Ecclesiæ gremium & Martyrium, ferrea quæque pectora trahant.

Pugilatus.

C A P. X.

Martyres sunt Pugiles, Athletæ, Agonistæ & Colluctatores strenuissimi.

1078 Crux, ac crucifixi gloriam contemplatus Isaias c. 6. in eas voces prorupit: *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & elevatum, &c.* Plures vidit Seraphinos ardentes, sex alis quisque erat circumvestitus in Crucis speciem efformatis; ut latè effecimus supra. Vedit etiam altare carbonibus, seu prunis ignis plenum, quibus Itaæ labia, & ipse totus ignitus. Unde, quæsto, istiusmodi ignis? Unde carbones inflammati? Sanè à Christo crucifixo, qui ad passionis iectus, Divinitatis, & amoris ignem emittebat copiosum. Inde Germanus Archiep. Constanti. Orat. de adorat. Crucis Crucem alloquens: *Te credimus esse altare illud Agni divini in carbones conversum. Ignis enim impassibilis divinitatis Agni in Cruce immolati, altare illud in carbonem sine exustione verit.* Nisque, qui hodie tibi labia nostra admovimus, ignem peccatorum emundationem accipimus. Inde est quoque, quod adstantes Seraphini ardent charitatis igne à crucifixo Jesu in nos abunde excuso: & quia tantum divinitatis splendorem, & amoris divini jubar suis oculis, quantumvis perspicacibus, intueri nequeant, penitus suas facies obvelant, ut Chrysostomus meditatur ibi Homi. 2. *Alas vice murorum obiicitur, non ferentes radios illinc profici-scentes.* Tales etiam sunt Ecclesiæ Martyres Christo crucifixo perfectè configurati, duri omnino filices, qui latentem Spiritus sancti, spiritus fortitudinis, & eximiae dilectionis ignem dant ad crebros, dirosque martyrii iectus; quo & ipsi vivaciter ardent, & alios inflammant, non solim ut Christianæ reli-gioni se dent libentissime, sed ut ad martyrii cruciamenta avolent generosè, uti Isaias eo igne inflammatus fecit: *Scimus enim*

*Divino
Christi
igne crucis
altare in
carbones
conversum.*

Germa.

S. Chrys.

*Martyres
ignis, &
illuminan-*

Cc 4 Quarto,